తిరగబడ్డ ధర్మం

సాక్షి (నందిగం కృష్ణారావు)

నాకు చిన్నప్పుడు గాడిద మీద ఎక్కి సవారీ చెయ్యాలని వుండేది. నేను విన్న రాజుల కథల్లోని గుర్రాలు నాకు కలలో కన్పించేవి. నేను రాజునై గుర్రాలెక్కి సవారీ చేస్తున్నట్లుగా అందమైన రాకు మార్తెల కోసం అన్వేషిస్తున్నట్లుగా, అరివీర భయంకరుడినై శత్రువులతో పోరాడి వాళ్లని మట్టి కరిపిస్తున్నట్లుగా కలలు కనేవాణ్ని.

సినిమాల్లోనూ, కలల్లోనూ, క్లాసు పుస్తకాల బొమ్మల్లోను తప్ప నిజం గుర్రాల్ని నేనెప్పుడూ మా వూళ్లో చూసిన పాపాన పోలేదు. అయితే కాస్త పొట్టిగా బలహీనంగా వున్నప్పటికీ మావూరి చాకలి వాళ్ల గాడిదలు మాత్రం నాకు అచ్చం గుర్రాల్లా కనిపించేవి.

వాళ్లు బట్టలు వుతుకుతున్నప్పుడు ఏటి గట్టున ఫిలాసఫర్లలా దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నట్లుగా నిల్చొని వుండే గాడిదలు, నేను వాటి మీద ఎక్కి సవారీ చేస్తే నన్ను ఏమీ చెయ్యవని భరోసా యిస్తున్నట్లుగా కనిపించేవి.

తపస్సు చేసుకొంటున్న ఋషుల మీద చీమలు పెట్టిన పుట్టలో పాములు చేరిపోయినా తమకేమీ పట్టనట్లుగా వుండిపోయినట్లే చాకళ్ల బదులు నేను ఎక్కి సవారీ చేసినా అవి నన్ను ధిక్కరించవన్న ధీమా రోజూ వాటికేసి చూస్తున్నప్పుడు నాకు కలిగేది. అయితే వాళ్లు ఏమైనా గొడవ పెడతారేమోనన్న భయంతో నేను ఆ సాహసం చెయ్యలేదు.

ఇహ ఇలా చూస్తూ వూరుకుంటే లాభం లేదని ఒకరోజు తెగించి, బట్టలు తీసుకెళ్లడానికి వచ్చినప్పుడు అడిగాను, "మీకు గాడిద వుందా?" అని.

వాడు నాకేసి ఆశ్చర్యంగా చూశాడు. "గాడిదలు లేకుండా మేమెలా బతుకుతాం బాబూ," అన్నాడు.

"అయితే రాములూ! రాములూ! నాకొక చిన్న సహాయం చెయ్యవూ..."

"ఏటి బాబూ," అని అడిగాడు వాడు, "చొక్కాలు నాలుగు," అని లెక్కిస్తూ.

"నీ గాడిదెక్కి ఒక్కసారి నన్ను సవారీ చెయ్యనివ్వవూ..." అన్నాను.

ఫక్కున నవ్వాడు వాడు ధోవతులు లెక్క పెడుతూ. "మీరేం తప్పు చేశారని గాడిదెక్కి ఊరేగుతానంటున్నారు," అన్నాడు.

వాడన్న దాంట్లో ఆంతర్యం నాకు బోధపడలేదు. "మీ పిల్లలు ఏం తప్పు చేశారని వాళ్లని రోజూ గాడిదెక్కించి తిప్పుతున్నావ్," అన్నాను ఉక్రోషం పట్టలేక.

వాడు పడీపడీ నవ్వాడు. యింతలో మా నాన్నగారు రావడంతో, "వస్తానండీ బాబయ్యా," అని బట్టల మూట తీసుకుని బయటపడ్డాడు.

వెధవ గాడిదలున్నందుకే వెధవకి ఇంత గీరైతే, ఆరు పాడిగేదెలూ, రెండు ఆవులూ, మూడు జతల ఎడ్లూ వుండి, కావాలనుకొంటే పాతిక గుర్రాల్ని కొనగలిగి వుండి కొనకుండా వుండిపోయినా మా నాన్నగార్కి, నాకూ ఎంత గీర వుండాలి? చూడు మా నాన్నగార్కి చెప్పి రేపీపాటికి గాడిదల్ని తెచ్చి మా యింటి ముందు కట్టేయించకపోతే నా పేరు క్రిష్ణుడు కాదు అని నాలో నేను శపథం చేసుకున్నాను.

"స్కూల్‌కి వెళ్లరా గాడిదా," అని అరిచారు మా నాన్నగారు. ఉలిక్కిపడి వెనక్కి తిరిగి హడావిడిగా తయారై స్కూలుకి బయలుదేరాను, గాడిదలు స్కూలుకి వెళ్లవు గామోలు అనుకుంటూ.

మా నాన్నగారు అవడానికి ఊళ్లో పెద్దపులి లాంటివారు. నేనూ అంతకు తక్కువవాణ్ణేం కాదు. అయితే ఎంత పులినైనా పెద్దపులంటే చిన్న పులులకి కాస్త బెదురుగానే వుంటుంది కదా! అందుచేతే మా నాన్నగారికి ఎదురుపడి మాట్లాడాలంటే నాకు కాస్త బెరుగ్గా వుండేది. గాడిదెక్కి సవారీ చెయ్యాలన్న చిరు కోరికని తీర్చమని కోరడానికి తగిన సమయం కోసం కాచుకొని వున్నాను.

నాకు రాత్రుళ్లు తెల్లటి గుర్రాలు స్లో మోషన్లో పరిగెట్టుకొస్తున్నట్టుగా కనిపించేవి. ఆకస్మాత్తుగా ఎక్కడి నించో తెల్లటి మంచు పొగలు పొంగి పొర్లిపోగా అందులో గుర్రాలు కరిగిపోయి వాటి స్థానే గాడిదలు ప్రత్యక్షమయ్యేవి. అందులో ఢిల్లీ గాడిద వంటి ఒక జబర్దస్తీ గాడిదని ఎంచుకుని దానిపై ఎక్కి గగన విహారాలు చేసేవాణ్ణి.

అడుగుదాం అడుగుదాం... మా నాన్నగార్ని ఇవాళ అడుగుదాం, రేపు అడుగుదాం అనుకుంటుండ గానే మా ఊళ్లో ఒక చిన్న సంఘటన జరిగింది.

ఆ వేళ ఆదివారం. స్కూల్ లేదు. మధ్యాహ్నం పూట చెరువుగట్టున వున్న రావిచెట్టుకు వుయ్యాలలు కట్టి ఊగుతూ రకరకాల ఆటల్ని సృష్టించుకుని ఆడు కొంటున్నాం మేము. ఉన్నట్టుండి ఎక్కడినించో దూరా న్నుంచి "డం...డం...డం... డముకుడం... డం... డండం... డముకుడం" అని ముందు లీలగా, ఆ తరువాత పెద్ద పెట్టునా వినిపించింది. ఆ శబ్దం దగ్గరికి వస్తున్నకొద్దీ నాలో నేను కలిసి పోతున్నప్పుడు నా గుండె చప్పుడు నాకు వినిపించి భయపెట్టినట్లయింది. ఉయ్యాల ఊగటం మానేసి, నా ప్రక్కనే వుయ్యాల వూగుతున్న మా క్లాస్‌మేట్ వెంకట్‌గాణ్ణి, "ఏవిటిరా ఆ చప్పుడు," అని అడిగాను.

వాడు మాత్రం ఏం చెబుతాడు. అది పెళ్లి వాయిద్యం కాదు. చావు డప్పూ కాదు. అది ఏదో పైశాచిక నృత్యం చేస్తూ సృష్టిస్తున్న బీభత్సరసంలా వుంది. అసలే మా వెంకట్‌గాడు మహాపిరికి. ఈ చప్పుడుని బాగా ఆలకించిన తరువాత చుట్టుపక్కల పెద్దవాళ్లు ఎవరూ లేకపోవడం చూసి, "బాబోయ్," అని అరుస్తూ భయంతో ఉయ్యాల మీద నించి దూకి పారిపోయాడు.

ఇంకా ఉయ్యాల ఊగుతున్న ప్రెసిడెంట్ గారి అబ్బాయి అనిల్ వాణ్ణి చూసి ఫక్కున నవ్వాడు. "ఏం చప్పుడురా అది," అని అడిగాను వాణ్ణి.

"అదా... అది మన వెర్రెంకడు లేడూ... ఆడు మునసబుగారింట్లో కొబ్బరి బోండాలెత్తుకు పోతూ దొరి కాడట. యివాళ పంచాయతీ పెట్టి వాడికి శిక్ష వేసి నట్లున్నారు," అని చెప్పాడు వాడు.

ఊళ్లో పంచాయతీ పెట్టి శిక్ష వెయ్యడమంటే ఏం చేస్తారో నాకు అప్పటివరకూ తెలియదు. అదేవిటో చూద్దామన్న కుతూహలంతో ఉయ్యాల మీది నించి దూకి పంచాయతీకేసి పరుగెట్టాను. దార్లో ఒక గాడిద మీద వెర్రెంకణ్ణి ఎక్కించి ఊరేగిస్తున్నారు. వెంకడికి గుండు చేశారు. ఒంటి మీద చెడ్డీ తప్ప ఏమీ లేకుండా చేశారు. నల్లటి మసితోటి, సున్నం తోటీ, పసుపుతోటీ వాడి వొంటిమీదా, మొహంమీదా, నెత్తిమీదా బొట్లు పెట్టారు. రెండు చేతులూ వెనక్కి విరిచి కట్టారు. మాదిగవాళ్లు డప్పు వాయిస్తున్నారు. నాకంటే పెద్ద పిల్లకాయలు కొందరు రాళ్లు తీసుకుని వెంకడికేసి విసిరి కొడుతున్నారు. రాయి తగిలినప్పుడల్లా వాళ్లు వుత్సాహం తో ఈలలు వేస్తూ కేరింతలు కొడుతున్నారు. అక్క డక్కడ వెంకడి వొంటిమీద దెబ్బలు తగిలి రక్తం కారు తోంది.

గాడిద రాళ్లదెబ్బలు తప్పించుకోవడానికి అటూ ఇటూ నడుస్తోంది. దాని వాలకం చూస్తే ఏ క్షణాన్న యినా వెంకణ్ణి కింద పడేసేలాగుంది. తప్పించుకోవ డానికి అవకాశం లేక వెంకడు, గాడిద మీద వుత్సవ విగ్రహంలా వుండిపోయాడు.

గాడిదనెక్కి సవారీ చెయ్యాలన్న నా కోరిక గుర్తుకు వచ్చి నిలువునా ఒణికిపోయాను.

నేను పెరిగి పెద్దవాణ్ణయి ప్లీడర్ని అయాను. అప్పటికి మా తాతల నాటి ఆస్తి కరిగిపోయి, పూర్తిగా అడుగంటిపోయింది. అడుగూ బొడుగూ గీక్కోడానికి తప్ప నాకూ, మా అన్నయ్యకీ పిత్రార్జితం అంటూ పెద్దగా మిగల్లేదు. అందుచేత మా తాతలు నేతులు తాగిన వూళ్లో చెడి బ్రతకడం కంటే చిరుగుల చొక్కా, చిరుగుల బనీనుపైనా దర్జాగా నల్లకోటు వేసుకుని పట్నంలో ప్రాక్టీస్ పెట్టి ఘనంగా బ్రతకవచ్చనిపించింది.

నేను ప్రాక్టీసు పెట్టిన కొత్తలో నన్ను బాగా ఎరిగి వున్నవాళ్లు నా దగ్గరికి వచ్చి తమ తమ సమస్యల్ని క్షుణ్ణంగా చర్చించేవాళ్లు. ఏం చేస్తే బాగుంటుందో చెప్పమని సలహా అడిగేవారు. నేను ఏ డిక్లరేషన్ సూట్ వెయ్యాలని చెప్పగానే, "అయితే ఈ డిక్లరేషన్ సూట్ ఎవరితో వేయిస్తే బాగుంటుందో చెప్పవోయి," అని అడిగేవారు.

నేను ప్లీడర్నని ఎరిగి వుండి కూడా నాకు కావల సిన వాళ్లు నన్ను యిలా అడగ్గానే నాకు ఒళ్లు మండి పోయేది.

'నా తెలివితేటల్ని యింత తక్కువగా అంచనా వేసే నా మీద విశ్వాసం లేని స్నేహితులూ, బంధువులూ నాకెందుకటా,' అనుకుని నా మీద నేనే విసుక్కొనేవాణ్ణి. పరిస్థితులు యిలాగే వుంటే ఇహ నా ప్రాక్టీస్ పెరిగినట్లే ననుకొని దిగులుపడేవాణ్ణి. నా పరిస్థితి చూసి మా మామయ్య, ''ఈ రోజుల్లో తెలివితేటల్నీ, చదువు సంధ్యల్నీ ఎవరూ చూడరోయ్! నీ డబ్బునీ, దర్జానీ అందరూ చూస్తారు. నీకొక కారుండి ఇద్దరు నౌకర్లుండి, ఓ గుమస్తానీ, ఓ టైపిస్టునీ, ఓ స్టెనోగ్రాఫర్నీ పెట్టుకోగలిగి ఉండి నువు చదివినా చదవకపోయినా యింటి నిండా పుస్తకాల్తో ఒక లైబ్రరీ మెయిన్‌టైన్ చెయ్యగలిగి వుంటే, నీ అంతటి ప్లీడర్ లేడని ఈ వూరు ఊరంతా చెప్పుకొనే వారు. నీకు పిల్లనివ్వాలన్నా సరే... ఎవరైనా చూసేది నువు అసలు మగాడివి అవునా కాదాని కాదు. నీకున్న ఆస్తిపాస్తుల్నీ, నీ డబ్బునీ, దర్జాల్నీ. అందుచేత నా మాట విని నీ వాటాకొచ్చిన భూమి తెగనమ్మి నీ ప్రాక్టీస్‌కి పెట్టుబడి పెట్టవోయ్! ఆ తరువాత లాభాలు వాటం తటవే వస్తాయి,'' అని సలహా చెప్పాడు.

ప్లీడర్‌కు వుండాల్సిన అన్ని లక్షణాలు వుండి కూడా నాకు ప్రాక్టీస్ పెరగకపోవడం చూస్తే మా మామయ్య చెప్పిందాంట్లో నిజం లేకపోలేదనిపించింది. రానురానూ నా మీద నాకు విశ్వాసం సన్నగిల్లి డబ్బు మీద విశ్వాసం పెరిగింది. మా అన్నయ్యని ఒప్పించి ఊళ్లో వున్న భూమి అమ్మి కొన్ని పుస్తకాలు కొన్నాను. ఒక సీనియర్ ఎగ్జిక్యూటివ్ టేబులూ, ఒక రివాల్వింగ్ చైరూ, క్లయింట్ల కోసం సోఫాసెట్టూ కొని ఆఫీసుని అలంకరించాను. ఈ డాబూ దర్పం అంతా నేను చిరుగుల చొక్కా బనీన్ల మీద వేసుకున్న నల్లకోటులాగా నా ఆఫీస్ రూంకి మాత్రమే పరిమితమైంది. అయితే కాలక్షేపానికి మా ఆఫీస్‌కొచ్చిన వాళ్లంతా నిజంగా నా ప్రాక్టీస్ పెరిగిందనుకొన్నారు. ఒకరిద్దరు స్నేహితులు, డబ్బుతో నా ఆఫీసురూమ్‌లో వచ్చిన మార్పులు చూసి, నామీద విశ్వాసాన్ని పెంచుకుని అంతకుముందు పరాయి ప్లీడర్ల కిచ్చిన కేసులు తీసుకొచ్చి నాకిచ్చారు.

నెమ్మదిగా స్నేహితులూ, బంధువులూ కేసులు యివ్వడం మొదలుపెట్టారు. అంతా తెలిసినవాళ్లే తప్ప పరాయివాళ్లెవరూ కేసులు యివ్వడంలేదు. ఎంతయినా ఇంట గెలిచి రచ్చ గెలవమన్నారు. యింట గెలిచాను. ఇహ ఎలాగయినా సరే రచ్చ గెలవాలి. అందుచేత మా పనివాడికి తెల్ల చొక్కా, పాంటూ, ఎర్రటి తలపాగా, నడుముకు చుట్టుకోడానికి ఒక ఎర్రటి పట్టీ కుట్టించి తొడిగించాను. చూడ్డానికి వాడు అచ్చు కోర్టు బంట్రోతులా తయారయ్యాడు. ఒక పొన్నుకర్రకి వెండి పూత పూయించి వాడికిచ్చి నిలబెట్టాను. వాడు మహా రాజుల శయన మందిరానికి కావలి కాసేవాడిలా వున్నాడు. ఈ వేషధారణ వాడికీ బాగా నచ్చింది. సినిమా యాక్టరయి పోయినట్లు మురిసిపోయాడు.

"రేపట్నించి తెల్లారగానే మన యింటి ముందర అటెన్షన్‌లో నిల్చో. మధ్యాహ్నం భోజనానికీ, రాత్రి నిద్రకీ తప్ప యింక ఎప్పుడూ అక్కడినించి కదలకు. ఇవ్వాల్టి నించీ అదే నీ వుద్యోగం, డ్యూటీ... మనింటికి వచ్చే పోయేవాళ్లకి వినయంగా వంగి వందనం చెయ్యి,'' అని ఆజ్ఞాపించాను. మర్నాడు తెల్లవారగానే వాడు వెళ్లి వీధిలో డ్యూటీ చెయ్యడం మొదలుపెట్టాడు. మా యిల్లు హౌసింగ్‌బోర్డు అపార్ట్‌మెంట్స్ మొదటి అంతస్తులో వున్నందువల్ల వాడు మా యింటికి వచ్చే వాళ్లెవరో, ఆ పై ఇళ్లకి వెళ్లేవాళ్లు ఎవరో పోల్చుకోలేక మా అపార్ట్‌మెంట్స్‌కు వచ్చే ప్రతివాళ్లకీ వంగి వందనం చెయ్యసాగాడు. ఈ మర్యాద చూసి రోడ్డు మీద వచ్చేపోయే వాళ్లంతా మా అపార్ట్‌మెంట్‌లో ఏదో బార్ షాపు వెలిసిందనుకొన్నారు.

సందుల్లో సారాకొట్లకీ, సంసారుల్లో సానులకీ ఎక్కువ గిరాకీ వుంటుంది. బార్ షాపు అనుకుని మా యింటికి వస్తున్న వారి సంఖ్య రోజురోజుకీ పెరగసాగింది. ఇలా వస్తున్న వాళ్లు మాది బార్ షాపు కానందుకు కించిత్తు నిరుత్సాహపడినా నా హుందానీ, హోదానీ, దర్జానీ చూసి తమలో తాము నన్ను అభినందించుకొని నా గురించి బోల్డు ప్రచారం చేశారు. నేను వూహించినట్లుగానే నా ప్రాక్టీస్ బాగా పుంజుకుంది.

ఒకరోజు సేట్ చమన్‌లాల్‌గారు తన బంగారపు కొట్టు కట్టేసి, అలసట తీర్చుకోవడానికని గల్లీల్లో బార్ షాపుల కోసం వెతుకుతూ మా యింటికి వచ్చారు. తాను అడుగు పెట్టింది బార్ షాపు కాదని తెలుసుకుని చుట్ట చుట్టుకుని పడుకున్న పాముమీద కాలు పెట్టినట్టుగా ఉలిక్కిపడి వెనక్కి తిరిగి, ''పొరపాటైంది సార్,'' అంటూ వెళ్లబోతూ, గోడలకి వున్న షెల్ఫ్‌లో అందంగా అమర్చిన లా పుస్తకాలు చూసి ఆగిపోయి, ''మీరు ప్లీడరా సార్,'' అని అడిగాడు.

అవునన్నట్లుగా తల పంకించేను కూర్చున్న చోట నించీ కదలకుండానే. తాను కాలు పెట్టింది కాటు వేసే పామీమ్మద కాదనీ, అభయం యిచ్చి ఆశీర్వదించే పామీమ్మదనీ తెలుసుకున్నట్టుగా అతి భక్తితో చేతులు జోడించి నమస్కారం పెడుతూ తిరిగి లోపలికి అడుగు పెట్టాడు సేట్ చమన్‌లాల్.

''కూర్చోండి,'' అని లేచి నిల్చొని సోఫా చూపించేను. సేట్‌గారు తన భారీ కాయాన్ని సోఫా మీద వుంచగానే సోఫా మెత్తగా ఒదిగిపోయింది. చెప్పండన్నట్లు చూశాను ఆయనకేసి.

''నాదొక చిన్న సమస్యండీ,'' అన్నాడు సేట్ చమన్‌లాల్ దిక్కులు చూస్తూ.

''చెప్పండి ఫరవాలేదు,'' అన్నాను.

''నేను వుంచుకున్న ముండ, దానికి పుట్టిన బిడ్డకీ, పుట్టబోయే బిడ్డకీ నెలకి వెయ్యి రూపాయలు మనోవర్తి ఇవ్వమని కేసు వేసిందండి,'' అని చెప్పాడు సేట్ కసిగా పళ్లు పటపట నూరుతూ.

''బాగుంది, ఇవాళ మనోవర్తి ఇవ్వమంటుంది, రేపు ఆస్తిలో వాటా యివ్వమంటుంది. దాన్దేంపోయిందీ,'' అన్నాను.

''ఆస్తిలో వాటా కూడా అడగొచ్చునా అండీ,'' అని సందేహం వ్యక్తపరిచాడు సేట్ చమన్‌లాల్.

''అడగొచ్చును. అది మీరు చేసుకున్న పెళ్లాం కాకపోయినా, దానికి పుట్టిన బిడ్డలు మీ బిడ్డలే కనుక, చట్టబద్ధంగా వాళ్లు మీ ఆస్తికి వారసులవుతారు.''

సేట్‌జీకి భయంతో చెమటలు పోశాయి.

''మీరేమీ కంగారుపడకండి. ముట్టుగుడ్డని జేబు రుమాలుగా వాడుకోమని ఎవరైనా చెబుతారా! తీసి మురికిగుంటలో విసిరెయ్యమంటారుగానీ! కేసులో ఆమె గెలిచిందంటే ముట్టుగుడ్డని జెండా చేసి ఎగరేసినట్టన్న మాట. నేనుండగా అలా జరగనివ్వను,'' అని భరోసా ఇచ్చాను.

సేట్‌జీ సంతోషించి కేసు అప్పగించి ఎడ్వాన్స్‌గా కొంత ముట్టచెప్పారు.

''ప్రస్తుతానికి యిది వుంచండి. కేసు గెల్చిన తరువాత మీ యింట్లో బంగారం పండిస్తానండీ,'' అని హామీ యిచ్చారు.

సేట్ చమన్‌లాల్ గారికీ, ఆయన వుంపుడుగత్తెకీ ఏమీ సంబంధం లేదనీ, అసలు చమన్‌లాల్‌గారు ఆవిడని ఎప్పుడూ చూసి ఎరగరనీ, కాబట్టి చమన్‌లాల్ గారి వల్ల ఆవిడకి పిల్లలు పుట్టే అవకాశం లేదనీ, అందుచేత ఆవిడక్కానీ, ఆవిడకి పుట్టిన బిడ్డక్కానీ, పుట్టబోయే బిడ్డక్కానీ ఆయన మనోవర్తి చెల్లించనవసరం లేదనీ కేసులో జవాబు రాసి పడేశాను.

కేసు విచారణలో వుండగా ఒక సాక్షిని ప్రవేశపెట్టాను. ''బాబూ! బగమంతుడి మీద ప్రమాణం చేసి చెబుతున్నాను. అదిగదిగో అక్కడ నిల్చొన్న యీ కేసు పెట్టిన ఆడమనిషి మీద, అదే బాబూ నేను కట్టుకున్న పెళ్లాం మీద, దానికీ నాకు పుట్టిన ఆ బిడ్డమీద, దాని కడుపులో పెరుగుతున్న మా బిడ్డమీద ప్రమాణం చేసి ఆళ్లంతా ఒక్కసారే చచ్చిపోయినంత ఒట్టు పెట్టుకుని చెబుతున్నాను బాబూ ! అది నా పెళ్లాం. ఆ బిడ్డ నా బిడ్డ. దాని కడుపులో పెరుగుతున్న బిడ్డ కూడా నా బిడ్డే. దాన్ని నాతో పంపితే కడుపులో చల్ల కదలకుండా పువ్వుల్లో పెట్టి పోషించుకుంటాను బాబూ,'' అని ఆగి తల ప్రక్కకి తిప్పి సేట్ చమన్‌లాల్ గారికేసి చూస్తూ, ''బాబూ! దాని తప్పు కాయండి. భగమంతుడులాంటి మీమీద నింద వేసింది. అనరాని మాటలంది,'' అన్నాడు.

ఇంతలో మేజిస్ట్రేట్ గారు కల్పించుకొని, ''యిది కోర్టన్న విషయం మర్చిపోవద్దు. ఇక్కడ సాక్ష్యం చెబితే చెప్పు, మానైే మాను. అంతేకాని నీకిష్టం వచ్చినవాళ్లతో నీకిష్టం వచ్చినట్టుగా బోనులో వుండి మాట్లాడ్డానికి వీల్లేదు,'' అన్నారు.

''చిత్తం! అలాగేనండీ!'' అన్నాడు సాక్షి, మేజిస్ట్రేట్ గారికేసి తిరిగి బుద్ధిమంతుడిలా.

''వీడెవడో నాకసలు తెలవదు. వీడుత్త అబద్ధాల కోరు. వీడి మాటలు నమ్మకండి,'' అని అరిచింది సేట్ చమన్‌లాల్ గారి వుంపుడుగత్తె.

''ఇది కోర్టనుకున్నావా! చేపల మార్కెట్ అనుకున్నావా,'' అని కసురుకున్నారు మేజిస్ట్రేట్‌గారు.

కోర్టువారికి ఎదురుచెప్పలేక ఆ ఆడది కుళ్లికుళ్లి ఏడ్చింది. ఆమె తరపున ప్లీడరు మొక్కుబడిగా నాలుగు ప్రశ్నలు వేసి క్రాస్ ఎగ్జామినేషన్ పూర్తయిందనిపించాడు.

ఆ తరువాత కేసులో వాదోపవాదాలు జరిగాయి. కేస్ కొట్టివేశారు. సేట్ చమన్‌లాల్ వంటి మర్యాదస్తుడి మీద తప్పుడు కేసు పెట్టినందుకుగాను ఆ ఆడమనిషిని కోర్టు మెత్తమెత్తగా మందలించింది. తప్పుడు కేసు పెట్టినందుకు సేట్ చమన్‌లాల్‌కి ఆ ఆడదాని మీద చట్టబద్ధంగా తగిన చర్య తీసుకునే హక్కుందనీ ఆ పని ఆయన యిష్టాయిష్టాలమీద చేస్తే చెయ్యానూవచ్చని, మానైే మాననూవచ్చనీ కోర్టువారు తెలియజేశారు.

ఆ ఆడది ఏడ్చిన ఏడుపు ఏడవకుండా, పెట్టిన శాపనార్థాలూ పెట్టకుండా నానా యాగీ చేసేసింది.

కోర్టు బంట్రోతులూ, కోర్టు డ్యూటీకి వచ్చిన పోలీసులూ దాన్ని మున్సిపాలిటీ వాళ్లు పిచ్చికుక్కని పట్టుకొని యీడ్చేసినట్లుగా యీడ్చేస్తే తప్ప అది ఒక పట్టాన కోర్టు హాల్లోంచి బయటకు కదల్లేదు.

"కలికాలం కాబట్టే ఆడదిలా బరితెగించింది. కాకపోతే కానివాణ్ణి పట్టుకొని తమ కన్నకొడుకుని కన్నవాడు వాడంటుందా, హన్నా," అనుకుని ముక్కుమీద వేలు వేసుకున్నారంతా.

యిలాగ యీ కేస్ గెలవడంతో సేట్ చమన్‌లాల్ నాకు బ్రహ్మరథం పట్టాడు. ముందుగా అనుకున్న దానికంటే ఫీజు ఎక్కువగానే ముట్టజెప్పాడు.

నా ప్రాక్టీస్ బాగా పుంజుకుంది. కారు కొనుక్కుంటే రోజూ కోర్టుకు సుఖంగా వెళ్లిరావచ్చునని పించింది. నా స్తోమతుకి నేను అర్జంటుగా వున్న పళాన ఎవరి దగ్గరైనా అప్పు చెయ్యకుండా కారు కొనడమంటే మాటలు కాదు. ఒకవేళ క్రిందామీదా పడి కొన్నా హోండా కార్లూ, కాంటెస్సా కార్లూ వేసుకుని కోర్టుకొచ్చే ప్లీడర్ల ముందు దిగదుడుపే కదా, అందుచేత కారంటూ కొంటే మిగతా వాళ్ల కళ్లల్లో కారం కొట్టి మంటపుట్టించినట్టుగా వాళ్లందరి అమ్మా మొగుడులాంటి కారు కొనాలి. ఎలాగూ ఇప్పట్లో అలాంటి కారు కొనలేను. కాబట్టి ఒక మాంచి గుర్రాన్ని కొనుక్కొని గుర్రం ఎక్కి కోర్టుకు వెళితే దానిముందు హోండా కార్లూ, కాంటెస్సాలూ కూడా దిగదుడుపే. నేను నల్లపాంటూ తెల్లచొక్కా వేసుకొని, బ్యాండ్స్ కట్టుకొని, నల్లకోటు తొడుక్కుని, గౌను వేసుకుని గుర్రం మీద కోర్టుకు వెళుతుంటే చూడాలి దేవలోకం నుంచి దిగివచ్చిన దేవేంద్రుడిలా వెలిగిపోతుంటాను. ఇంతకాలం స్వతంత్రం పేరిట తాము కన్నది కలలోనని ఆ కలలు కరిగిపోయి కల్లలైపోగా ఇంకా తెలుగునాట తెల్లవాడే ఖాకీ గుడ్డలతోటీ, నల్ల కోట్లతోటీ, చట్టాలతోటీ ఏలుతున్నాడన్న నిజం గ్రహించినట్టుగా, ఠీవిగా, అందంగా, హుందాగా తెల్ల దొరలా వున్నాన్నేను గుర్రం ఎక్కి సవారీ చేస్తుంటే.

చూసిన జనం ఒంగి ఒంగి దండాలు పెడతారు. నా దేశాన్నే నేను పరాయిదేశాన్ని ఏలినట్టుగా ఏలవచ్చుననుకొని వూహించుకొని వెంటనే గుర్రం కొనాలని నిశ్చయించుకున్నాను.

నేను అనుకున్నదానికంటే తక్కువలోనే ఓ మంచి గుర్రాన్ని కొనగలిగాను. దానికి రోజూ మేత వేసి మాలిష్ చెయ్యడానికి ఒక మనిషిని పెట్టాను. గుర్రం తెల్లగా బలంగా వుంది. దాని ఒంటి మీద అక్కడక్కడా నల్ల మచ్చలున్నాయి. నుదుటి మీద గోధుమ రంగులో ఒక మచ్చ వుండడంతో ఆ గుర్రం కళకళలాడుతోంది. దాన్ని చూడగానే ఎవరికైనా సరే చురుకైన గుర్రం అనిపిస్తుంది.

ఒకవైపున గుర్రాన్ని మచ్చిక చేస్తూనే మరొకవైపు రైడింగ్ క్లబ్‌లో గుర్రపుస్వారీ నేర్చుకొన్నాను. ఒక మంచి రోజు చూసుకుని గుర్రం మీద కోర్టుకు వెళ్లాలనుకున్నాను.

మా పనివాడికి ప్రొద్దున్నే తొమ్మిదిన్నరకల్లా గుర్రాన్ని సిద్ధం చెయ్యమని ఆజ్ఞాపించాను. గుర్రం మీద కోర్టుకు బయలుదేరే రోజు పూజార్ని పిలిపించి గుర్రాన్ని వీథిలో నిలబెట్టి పూజ చేయించాను. వీథిలో వున్న జనమంతా విరగబడి చూశారు. అందరూ అలా చూస్తుండగా సింహాసనాన్ని అధిష్టిస్తున్న మహారాజులా యమ దర్జాగా మా పనివాడితో ఒక స్టూల్ తెప్పించుకుని దాని పైన ఎక్కి ఆ పైన గుర్రం ఎక్కి కోర్టుకు బయలుదేరాను.

కోటు తొడుక్కుని గౌను వేసుకుని దర్జాగా గుర్రం మీద వెడుతున్న నన్ను చూసి జనం ఆశ్చర్యంతో నోళ్లు తెరిచి ఎక్కడున్న వాళ్లక్కడే వుండిపోయారు. ట్రాఫిక్ కానిస్టేబుల్ సైడ్ చూపించడం మానేసి యమ లోకం నుంచి చెప్పాపెట్టకుండా దిగివచ్చిన యముణ్ణి చూసిన యమభటుడిలా నాకు అర్జంటుగా సెల్యూట్ చేశాడు. నేను చిరునవ్వుతో తల పంకించాను.

అలాగ అతి భక్తితోను, అతి గౌరవంతోను అతి మర్యాద చేస్తున్న జనం మధ్యనించీ ఠీవిగా అబిడ్స్ సెంటర్ చేరుకున్నాను. దూరం నుంచీ నన్ను చూసిన సేట్ చమన్‌లాల్ బంగారపు కొట్లోంచి బయటికి వచ్చి తన బంగారపు దంతం కనిపించేలా పళ్లన్నీ బయటపెట్టి నవ్వుతూ నాకు దండం పెట్టి, "గవర్నర్ తరువాత, ప్రధాన న్యాయమూర్తి తరువాత మీరేనండీ. మీ అంత దర్జా మరెవరికీ రమ్మన్నారాదు," అన్నాడు. అవునన్నట్టు చిరునవ్వుతో సమాధానం చెప్పి ముందుకు కదిలాను.

జడ్జీల కార్లు రాగానే పరుగెత్తుకు వెళ్లి వినయంగా తలుపులు తీసి నిల్చొనే కోర్టు బంట్రోతులు, గుర్రం మీద నేను కోర్టుకు చేరుకోగానే వచ్చి గుర్రపు కళ్లెం పట్టుకొని జాగ్రత్తగా నన్ను కిందికి దింపారు.

కోర్టులో వున్న కేసులు చూసుకోడానికి వచ్చి ఆ చెట్టు క్రిందా, ఈ చెట్టు క్రిందా వున్న పార్టీలు నన్ను

చూసి ఆశ్చర్యపోయారు. నేను ఇంత గొప్ప ప్లీడర్నని ఎరక్కపోయి నన్ను పెట్టుకోనందుకు దిగులుపడ్డారు.

ఆ సాయంత్రమే నాకొక సెన్సేషనల్ మర్డర్ కేస్ వచ్చింది.

" నా పేరు రాజయ్యండి. నన్ను కత్తి రాజయ్యం టారు," అని చెప్పి నమస్కరించాడు కొత్తగా వచ్చిన పార్టీ.

"మిమ్మల్ని ఎరక్కపోవడమేమి? రండి కూర్చోండి," అని కుర్చీ చూపించాను.

కత్తి రాజయ్యంటే ఊళ్లో పేరుమోసిన రౌడి. ప్రజలు మొదలుకొని పోలీస్ డిపార్ట్‌మెంట్ వరకూ ఎవరికైనాసరే, వాణ్ణి చూడగానే గుండెల్లో రైళ్లు పరుగెడ తాయి. ఈమధ్యనే వాడు అడగ్గానే మామూళ్లు ఇవ్వ నందుకుగానూ పట్టపగలు నలుగురూ చూస్తుండగానే ఒక షావుకార్ని రోడ్డుమీదకీడ్చుకొచ్చి కత్తితో పొడిచి చంపాడు. అప్పటి నుంచీ వాడు పోలీస్ రికార్డ్స్‌లో వాంటెడ్ పర్సన్. మావూళ్లో వాడొక గాడ్ ఫాదర్. వాడు కత్తి పట్టాడంటే అధవా ఓ మర్డర్ జరగాల్సిందే. వాడు మా ఊళ్లో అనధికారికంగా అధికారం చెలాయించే ముఖ్యమంత్రే. వాడు నా క్లైంట్ అయ్యాడంటే నాకు నేను ప్రత్యామ్నాయ ప్రభుత్వానికి అడ్వకేట్ జనరల్న యినట్టే.

"చెప్పండి," అన్నాను అతనికేసి తీక్షణంగా చూస్తూ. అతను అయిదడుగులెత్తు వున్నాడు. పొట్టిగా వున్నా దృఢంగా వున్నాడు. చాచికొడితే బండరాళ్లైనా విరిగి ముక్కలయ్యేట్టున్నై అతని చేతులు బలంగా.

"సార్! నా మీద ఈ మధ్యన ఒక మర్డర్ కేస్ రిజిష్టర్ అయిన సంగతి మీకు తెలుసుకదా! ఎలాగైనా సరే ఒక్కరోజు కూడా జైలుకు వెళ్లకుండా నన్ను ఈ కేసులోంచి బయటికి తియ్యాలి," అని అడిగాడు రాజయ్య.

నేను ఒక్క నిమిషం సేపు గంభీరంగా ఆలోచిస్తూ కూర్చున్నాను.

"సార్ మీరు గుర్రం మీద కోర్టుకు వెళుతుంటే చూసి మమ్మల్ని కాపాడగలిగే మహరాజు మీరేనని ఎంచుకొన్నాను సార్," అన్నాడు కత్తి రాజయ్య నేను కేసు తీసుకోడానికి సంకోచిస్తున్నాననుకొని.

"అబ్బే అదికాదు. నువ్వు మర్డర్ చేస్తుండగా చూసిన వాళ్లున్నారు కదా! మరలాంటప్పుడు నిన్ను ఒక్క రోజయినా జైలుకు పంపకుండా బయటికి తియ్యట మెలాగ అని ఆలోచిస్తున్నాను," అన్నాను.

"చూడటమంటే ఒకరిద్దరు చూడటం కాదు సార్. మొత్తం ఊరు ఊరంతా విరగబడి చూసింది. నిజంగా మర్డర్ జరిగితే ఎలా వుంటుందో చూడాలన్నట్టుగా చూశారు. ఒక్క నాకొడుక్కి కూడా గుండె ధైర్యం లేక పోవడంవల్ల అడ్డుపడకుండా నిలువుగుడ్లేసుకొని చూస్తూ వుండిపోయారు. కాబట్టి చూసిన కొడుకెవడూ కోర్టుకొచ్చి సాక్ష్యం చెప్పడు. ఒకవేళ ఎవడైనా ధైర్యం చేసి కోర్టుకొచ్చి సాక్ష్యం చెప్పినా ఆడిని అక్కడికక్కడే తెగనరికి దమ్ములుంటే జడ్జి అయినా సరే బోనెక్కి సత్యం పలికి చూడమని సవాలు చెయ్యగల్ను. నా గురించి మీకు తెలవందేవుంటుంది," అన్నాడు కత్తి రాజయ్య ఆవేశంగా.

"కేసు నడిచినప్పుడు సాక్షుల విచారణ జరుగు తుంది. యీలోగా అరెస్టు కాకుండా బెయిలు తీసుకోవా లన్నా నీ మీద తప్పుడు కేసు పెట్టారనీ వున్న కేసుని కొట్టించుకోవాలన్నా బలమైన ఎలిబీ కావాలి," అన్నాను.

"ఎలిబి సంపాదించడమంటే ఏమిటి చెయ్యాల," అని అడిగాడతను.

"ఏంలేదు. వెరీ సింపుల్. హత్య జరిగినప్పుడు నువ్వు ఏ హాస్పిటల్‌లోనో వుండి ఆపరేషన్ చేయించు కొంటున్నావనో, ఏ అమెరికాలోనో టూరు మీదున్నా వనో, ఏ జైల్లోనో, రిమాండ్‌లోనో వున్నావని చెబుతూ అందుకు ఆధారాలు తీసుకొస్తే సరిపోతుంది," అని ఎలిబీ అంటే ఏమిటో ఉదాహరణలతో వివరించాను.

"మీ అయిడియా బ్రహ్మాండంగా వుంది సార్! పొద్దున్నే మిమ్మల్ని చూసినప్పుడే అనుకొన్నాను. మిమ్మల్ని మించిన ప్లీడర్ వుండడని. రేపు సాయంత్రాని కల్లా నేను మర్డర్ చేసినరోజు గవర్నమెంట్ హాస్పటల్లో ఆపరేషన్ చేయించుకొంటున్నట్టు సర్టిఫికెట్ పుట్టించు కొస్తాను. ఈలోగా మీరు కేసుక్కావలసిన కాయితాలు తయారుచెయ్యండి సార్," అని చెప్పి ఫీజు మాట్లాడు కుని అడ్వాన్స్‌గా కొంత ముట్టజెప్పి వెళ్లిపోయాడు కత్తి రాజయ్య.

గొడ్డొచ్చిన వేళ బిడ్డొచ్చిన వేళా అంటారు. అలాగ నే గుర్రం ఎక్కినవేళ చాలా మంచిదనుకొంటాను. నేర ప్రపంచానికి నేను ఋషి కావడానికి ఇది ప్రారంభ దినమైనందుకు నేను చాలా సంతోషించాను.

కత్తి రాజయ్య చట్టాన్ని గౌరవించే పెద్దమనిషని, అతను ఏ పాపం చెయ్యకుండానే, ఏ నేరానికీ పాల్పడ కుండానే, ఏ దారుణానికీ ఒడిగట్టకుండానే అతని మీద అన్యాయంగా ఈ హత్యానేరం మోపబడిందనీ నిజానికి

అతను హత్య జరగటానికి ముందు రోజే ఎపెండిసైటిస్ తో హాస్పిటల్లో ఆడ్మిటయ్యాడని, హత్య జరిగిందని చెప్పబడుతున్న సమయంలో డాక్టర్లు అతనికి ఎపెండి సైటిస్ ఆపరేషన్ చేస్తున్నారనీ, కాబట్టి న్యాయవ్యవస్థని అపహాస్యం పాలు కాకుండా కాపాడ్డానికిగానూ నిర్దోషిని కేసు పేరిట కోర్టు చుట్టూ తిప్పి అతని వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛని కాలరాయకుండా చూడ్డానికి కోర్టువారు పూనుకొని కత్తి రాజయ్య మీద పెట్టిన కేసు కొట్టివెయ్యాలని కోరుతూ వాదించాను. ప్రతివాదులు నే చూపిన మెడికల్ సర్టి ఫికెట్స్‌ని కాదనలేకపోయారు. దాన్తో కోర్టువారు నా వాదనని ఆమోదించి రాజయ్య మీద కేసు కొట్టివేశారు.

హత్య చేసి కూడా ఒక్కరోజైనా జైలుకు వెళ్ల కుండా తప్పించుకొన్న రాజయ్య మీద జనానికి భక్తి పెరిగిపోయింది. అంతకంటే రాజయ్య హత్య చేశాడని తెలిసి కూడా తెలివిగా అతను హత్య చెయ్యలేదని రుజువు చేసి అతన్ని కేసులోంచే తప్పించేసినందుకు జనానికి నా మీద గురి పెరిగి ఎప్పుడు నాతో ఏ అవ సరం పడుతుందోనని నన్ను ఎరిగున్న వాళ్లూ ఎరగని వాళ్లూ కూడా నే కనిపిస్తే చాలు నమస్కారం పెట్టడం మొదలుపెట్టారు.

ఈ దెబ్బతో మా ఇంటి ముందర పార్టీలు క్యూ కట్టడం మొదలుపెట్టారంటే నమ్మండి. సాధారణంగా ఎక్కువమంది ప్లీడర్లు వయసులో వుండగా రాత్రిం బవళ్లూ కష్టపడతారు కానీ ఫలితం వుండదు. నడి వయస్సు వచ్చింతరువాత ప్లీడర్లకి కష్టానికి తగిన ఫలితం వుంటుంది. వయస్సు మీరినాక కష్టపడకుండానే ఫలితం అనుభవిస్తారు.

అనుకోకుండా నాకొచ్చిన ఒక కేస్‌తో మిగతా ప్లీడర్లందరికీ వయస్సు మీరినాక కలిసొచ్చే అదృష్టం నడి వయస్సులోనే నాకు కలిసొచ్చింది.

రైస్‌మిల్ ఓనర్ సుబ్బయ్య షావుకార్ గోడౌన్లు అధికార్లు ఆకస్మాత్తుగా తనిఖీ చేశారు. వేలకొద్దీ బస్తాల ధాన్యం రిజిస్టర్‌లో చూపించకుండా అక్రమంగా నిల వేశాడన్న కారణంగా ఆ ధాన్యాన్ని స్వాధీనపర్చుకున్నారు. అయితే స్వాధీనపర్చుకొన్న ధాన్యాన్ని స్టోర్ చెయ్యడానికి గవర్నమెంట్ గోడౌన్లు చాలని కారణంగా సుబ్బయ్య గోడౌన్లలోనే వుంచి, సుబ్బయ్య తాళాలే వేసి గోడౌన్లు సీల్ చేసి సుబ్బయ్య మీద కేసు పెట్టారు అధికార్లు.

యీ దెబ్బతో సుబ్బయ్య షావుకారు యిల్లు కాలి పోయి కప్పు నెత్తిమీద కూలినట్టుగా కంగారుపడి పోయాడు. హడావుడిగా నా దగ్గరకు పరిగెత్తుకొచ్చి, "ఎలాగైనా సరే ఈ ఊబిలోంచి కాపాడి, నా పరువు దక్కించండి. ఈ కేసులో నాకేమైనా అయితే నా పరువు పోవడమే కాక నా యిల్లు కూడా గుల్లయిపోతుంది. వున్న ఆస్తినంతా తెగనమ్మి ధాన్యం నిలవచేశాను," అంటూ కంట తడిపెట్టాడు.

అతన్నించి కేసు వివరాలన్నీ తెలుసుకొని దీర్ఘం గా నిట్టూర్చి, "ఫరవాలేదు నేనున్నాను. కేసు నాకు ఒదిలేసి నిశ్చింతగా వుండండి. మీరు మాత్రం ఒక చిన్న పని చేయండి. ఈ రాత్రికి రాత్రి సీలు చేసిన కాగితాలు చిరగకుండా తాళాలు ఊడపీకి గోడవున్లలో రిజిస్టర్లో చూపించినదానికన్నా ఎక్కువ వున్న ధాన్యాన్ని తీసి అక్కడి నుంచి తరలించండి. ఆ తరువాత తాళాలు వేసి సీలు కాగితాలు యథాతథంగా అతికించండి," అని చెప్పాను.

"సార్! సీల్ చేసేప్పుడు స్టాక్ ఎంతుందో నోట్ చేసుకుని వెళ్లారు సార్! ఇప్పుడు తీస్తే పెద్ద గొడవైపోతుం దేమో సార్," అని అనుమానం వ్యక్తం చేశాడతను.

"నీ ధాన్యం నీకు రావాలీ, నీవు కేసులోంచీ బైట పడాలీ అంటే నే చెప్పినట్లు చెయ్యకతప్పదు," అన్నాను. షావుకారుకు నా మాటలు భరోసా ఇచ్చాయి. ఆ రాత్రే నే చెప్పినట్లు అతని గోడౌన్లని అతనే దోచేశాడు. తిరిగి తాళాలు వేసి యథాతథంగా సీళ్లు అతికించాడు. మర్నాడు నే కోర్టులో, "సుబ్బయ్య షావుకారు ధాన్యాన్ని దొంగ నిల్వలు చేయలేదని, అతని రిజిస్టర్‌లో చూపి నంత మేరకే స్టాక్ వుంచాడనీ, గిట్టనివాళ్లు ఇచ్చిన సమా చారాన్ని ఆధారం చేసుకొని అతనంటే గిట్టని అధికార్లు అతని గోడౌన్లు సెర్చ్ చేసి ధాన్యం దొంగ నిల్వలు చేశాడని తప్పుడు కేసు పెట్టారనీ, కావాలంటే కోర్టువారు స్వయంగా కానీ, కమిషన్ని నియమించిగానీ, గౌడౌన్ల సీళ్లు తెరిచి నిల్వలెన్ని వున్నాయో చూసుకొనవచ్చుననీ," వాదించాను.

నా వాదనలోని నిజానిజాలు తేల్చుకోవడానికి కోర్టువారు కమిషన్ని నియమించారు. కమిషనర్ గోడౌన్లు తనిఖీ చేసి సుబ్బయ్య సెట్టి ఎలాంటి అక్రమా లకీ పాల్పడలేదని నివేదిక సమర్పించాడు. దాంతో సుబ్బయ్య మీద కోర్టువారు కేసు కొట్టేశారు. ఈ విజయంతో ఊళ్లో వున్న షావుకార్లందరికీ నేను ప్లీడర్న య్యాను.

సేట్ చమన్‌లాల్ లాంటి వాళ్లూ, కత్తి రాజయ్య లాంటి వాళ్లూ, సుబ్బయ్య సెట్టి లాంటివాళ్లూ, ఇంకా ఇలాంటివాళ్లు అనేకులు పొద్దున్నే నేనున్నానన్న ధీమాతో

లేస్తున్నారు. నన్ను తల్చుకొని భోంచేస్తున్నారు. నేనున్నా నన్న భరోసాతో నిద్రపోతున్నారు. చాపక్రింద నీళ్లలా చల్లగా కార్మికుల్ని దోచుకునే పారిశ్రామికవేత్తలందరికీ కూడా నేను లీగల్ అడ్వయిజర్‌నైపోయాను.

నా ఆఫీసులో ఓ అరుగురు జూనియర్లు చేరిపోయారు. నేవేసిన కేసుల్లో న్యాయమే తప్ప అన్యాయం వుండదన్న నిర్ణయానికొచ్చేశారు జడ్జీలు. నా కేసుల్లో నే స్వయంగా వాదించకపోయినా కేసు గెలవడానికి నా సంతకం వుంటే సరిపోతుందనుకునేవారు పార్టీలు.

కేసుకింత ఫీజని కాక వాయిదా కింతని ఫీజు వసూలుచెయ్యడం మొదలుపెట్టాను. అయినా కేసులు తగ్గలేదు. దాంతో ఎక్కువమందికి న్యాయం మీదా, ధర్మం మీద వున్న విశ్వాసం కంటే డబ్బుమీదే ఎక్కువ విశ్వాసం వుందని తేలిపోయింది. ఆ డబ్బే వుంటే అమ్మడానికెవరూ సిద్ధంగా లేకపోయినా ఈ దేశాన్ని నే కొనుక్కున్నానని డిక్రీ తెచ్చి చూపించెయ్యగలనన్న ధీమా వుంది చాలామందికి.

ప్రతిరోజూ కోర్టుకెళ్లేప్పుడు బోయ్‌తో స్టూల్ తెప్పించుకుని దానిపై నుంచి గుర్రం ఎక్కడమూ, ఆ తరువాత దిగేప్పుడు ఏ మెట్లనో, బండరాతినో చూసుకుని దిగడమూ నాకెందుకో నామోషీ అనిపించింది. ఇలా కష్టపడి గుర్రం ఎక్కి కోర్టుకోళ్లే బదులు నా సైజుకు సరిపడా వుండే గాడిదని ఎక్కి వెడితే బాగుంటుందనిపించింది. మొదట్లోనే ఈ పని చెయ్యాల్సింది. కానీ నా చిన్నప్పటి జ్ఞాపకాలు నన్ను ఆ పని చెయ్యనివ్వలేదు. ఇప్పుడు నా అనుభవం అందుకు భిన్నంగా వుంది. దొంగల్ని, హంతకుల్నీ, బ్లాక్ మార్కెటీర్లనీ గౌరవించే సమాజంలోనూ వాళ్లందర్నీ కాపాడినందుకు నన్ను భక్తితో కొలిచే సమాజంలోనూ డబ్బు తప్ప మరో విలువ ఏదీ మిగల్లేదని తేలిపోయింది. నాలాంటి తెలివైన, పలుకుబడి వున్న, డబ్బున్న ప్లీడర్ కోర్టుకు గుర్రం మీద వెళ్లాల్సిన పనిలేదు. గాడిదెక్కి కోర్టుకు వెళ్లినా నిస్సందేహంగా జనం గౌరవిస్తారనిపించింది. అందుచేత మర్నాడు ఒక గాడిదను తెప్పించుకొని దానికి అతి ఖరీదైన సబ్బుతో స్నానం చేయించి, పెర్‌ఫ్యూమ్స్ స్ప్రే చల్లించి పూజ చేయించి దానిమీదెక్కి కోర్టుకు బయలుదేరాను.

దార్లో నన్ను ఎరిగున్నవాళ్లంతా ఈ విషయం పెద్దగా పట్టించుకోలేదు. మామూలుగానే నన్ను గౌరవించారు. రోజూ నాకు ఎదురుపడే ట్రాఫిక్ కానిస్టేబుల్ నేను గుర్రం మీద కాక గాడిద మీద సవారీ చేస్తున్న విషయం గమనించకుండా యథావిధిగా నాకు సెల్యూట్ చేసి మిగతా ట్రాఫిక్‌నంతా ఆపేసి నాకు ట్రాఫిక్ క్లియర్ చేశారు.

అబిడ్స్ సెంటర్‌కి రాగానే సేట్ చమన్‌లాల్ నన్ను చూసి నమస్కరించి, "గుర్రం ఎక్కితేనేం, గాడిదెక్కితేనేం! రాజు రాజే అవుతాడు...." అని కొనియాడాడు.

ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక, 19 జనవరి 1990